

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Amea Petteri

**KASVATUKSEN MAHDOLLISUUS POSTMODERNISSA: Charles
Taylorin ajatuksia autenttisesta minuudesta**

Kasvatustieteen kandidaatintyö

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kasvatustieteiden koulutus

[Click here to enter text.](#)

Kasvatustieteiden tiedekunta
Faculty of Education

Tiivistelmä opinnäytetyöstä
Thesis abstract

Master's Programme in Education and Globalisation		Tekijä/Author	
Työn nimi/Title of thesis			
Pääaine/Major subject	Työn laji/Type of thesis	Aika/Year	Sivumäärä/No. of pages
Tiivistelmä/Abstract			
<p>Click here to enter text.</p>			
Asiasanat/Keywords			

Sisältö

JOHDANTO	1
1 JAMESON JA POSTMODERNI, VOIMATON AGENTTI	4
1.1 Postmoderni ja kulttuurinen mielenlaatu	4
1.2 Postmoderni historian individualistisuus ja arvotyhjyyden uhka.....	7
2 TAYLORIN MORAALINEN, INTERAKTIIVINEN MINUUS	9
2.1 Taylorin interaktiivinen persoona/subjekti	10
2.1.1 Moraalinen minä ja vahvat arvot.....	11
2.1.2 Dialogisuuden merkitys.....	13
2.2 Taylor ja identiteettiä määrittävä tunnustus	14
3 AUTENTTISUUDEN ETIIKKA	17
3.1 Autenttisuuden taustat.....	17
3.1.1 Modernista ”vapaudesta” ja sen merkityksestä kulttuuriselle ja systeemiselle	18
3.1.2 Välineellisen järjen laajeneminen ja elämän kaventuminen	20
3.2 Autenttisuus, ratkaisu moderniin tyhjyyteen.....	21
3.2.1 Autenttisuus ja ihmissuhteet	23
3.2.2 Autenttisen minuuden ehdot, kasvatus ja suhde institutionaaliseen	24
LOPUKSI	27
LÄHDELUETTELO	33

JOHDANTO

Tämän työn lähtökohta on kritiikki. Kritiikin kohteena ovat moderniin liitettävä käsitys arvorelativismista ja tämän mahdollistamasta individualistisuuden pullistumasta. Kritisoin oletusta, jonka mukaan modernin yhteiskunnan muutoksen seurauksena syntynyt kulttuurinen moninaisuus olisi johtanut arvoihin liittyvän relativismiin. Yhä edelleen, kritisoin näkemystä arvopohjattomasta modernista ja siitä, että tästä arvopohjattomuuden oletuksesta johtuen, moderni yksilöllisyys usein tulkitaan itsekeskeiseksi ja välinerationaaliseksi.

Kritiikkini päälähteenä toimivat kanadalaisfilosofi Charles Taylorin näkemykset moderneista arvoista ja yksilöllisyydestä. Pyrkimyksenäni on tässä työssä taylorilaiseen autenttisuuden käsitteen avulla osoittaa, että moderniin yhteiskuntaan liitettävä relativistinen, individualistinen minäkäsitys ja siihen liittyvät näkemykset arvojen itsekeskeisyydestä ovat osaltaan harhaanjohtavia. Työni keskiössä on myös eräänlaisen institutionaalisen vieraantumisen tematiikka. Pyrkimyksenäni on tuoda esiin näkemys, jonka mukaan vieraantuminen ei välttämättä ole reaalin institutionaalinen ongelma, vaan kyse on pikemminkin institutionaalisen ja persoonallisen yhteensovittamattomuudesta.

Työni koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa käsittelen postmodernia kulttuuria Fredric Jamesonin pohjalta. Tämän käsitellyn näkemyksen perusteella pyrin luomaan käsityksen siitä, millainen postmoderni yksilö, tai pikemminkin tämän yksilön omaama mielenlaatu on. Työn toinen osa keskittyy Charles Taylorin filosofiaan ja eritoten etiikkaan. Tässä osassa pyrin, ikään kuin vastaväitteenä työn ensimmäiselle osalle, tuomaan esille Taylorin näkemyksiä siitä, miten moderni minuus ei, arvotyhjyyden oletuksen virheellisyydestä johtuen, ole tuomittu voimattomuuteen. Tayloria mukaillen pyrin luomaan kuvan siitä, että toisin kuin postmoderniin liittyvä keskustelu antaa olettaa, postmoderni minuus ja sen omaamat arvot syntyvät kulttuurisesti ja yhteisöllisesti. Tarkoitukseni on, Taylorin teoreettisten näkemysten avulla, heikentää postmodernin minuuden ja sen mahdollistaman individualismin välinerationaalisen tulkinnan mahdollisuutta. Moderniin liitettävän, hyödyn maksimointiin perustuvan välinerationaalisen näkemyksen tilalle tarjoan poikkeavaa näkemystä modernista individualistisuudesta. Näkemys perustuu käsitykseen, jonka mukaan moderni elämäntapa ei suinkaan perustu pelkkään välinerationaalisuuteen, vaan sen taustalla vaikuttaa vahva

historiallisesti kehittynyt arvopohja. Käsittelen työssäni myös sitä, että johtuen tämän postmodernien instituutioiden ja kulttuureiden moninaisuudesta, tämän arvopohjan havaitsemisesta on tullut hankalaa.

Koska työni on kasvatustieteellinen, pyrin kuljettamaan mukanaani näkemyksiäni kasvatuksesta ja sivistyksestä. Työni kasvatuksellinen näkökulma liittyy ensimmäisessä luvussa esiin tuotavaan yksiulotteiseen modernin tulkintaan, jonka seurauksena kasvatuksen ja sivistyksen käsitteet vähintäänkin kyseenalaistuvat. Kasvatuksen ja sivistyksen käsitteistä vielä mainittakoon, että tässä työssä niiden merkitys tulee nähdä mahdollisimman laajasti. Kasvatus, yksilöön liittyvänä toimintana, merkitsee näin kaikkea sellaista inhimillistä toimintaa, jonka avulla kasvatettavaa pyritään, keskeneräisyydestään johtuen, viemään kohti omaa täydentyvää itseyyttään. Kasvatus, kollektiivisena ideana, merkitsee taas kasvatettavan siirtämistä erilaisten kulttuuristen yhteisöjen sääntöjen, arvojen ja normien piiriin. Sivistyksen voi taas nähdä merkitsevän nykytilan ylittämisen, yksilöllistä ja kollektiivista mahdollisuutta. Näin ollen sen voi katsoa merkitsevän yksilön kannalta, oman potentiaalın ylittämistä tai transsendenssia. Kollektiivin kannalta sivistyksen taas voi nähdä merkitsevän poliittisen, tai muun yhteisöllisen toiminnan seurauksena syntyvän muutoksen mahdollisuutta.

Mainittakoon, että työssäni käytän sanoja moderni ja postmoderni. Niiden voi katsoa tarkoittavan samaa. Tämä johtuu postmoderni-käsitteen epämääräisyydestä. Tässä työssä postmodernia käsitellään sellaisena ilmiönä, jossa jo modernissa esiin tulleet tendenssit laajenevat ja yhä syvenevät. Selkeyden ja käsitteen laajuuden vuoksi mainittakoon, että postmoderni on tässä työssä sekä filosofinen, että sosiologinen käsite. Filosofinen siten, että sen katsotaan liittyvän tiettyyn, myöhemmin esitettävään, mielenlaatuun ja sosiologinen siten, että sen voi myös nähdä vaikuttavan niin instituutioiden kuin yhteisöjenkin tasolla. Sanomattakin on luonnollisesti selvää, että nämä kolme (mielenlaatu, instituutiot, yhteisöt), ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja toisistaan riippuvaisia. Edelleen on vielä todettava, että tarkoitukseni ei ole tässä työssä antaa mitään kattavaa määritelmää siitä, mitä postmoderni merkitsee. Tämä siitä johtuen että, huolimatta postmoderniin liittyvästä laajasta keskustelusta, kukaan ei ole vielä pystynyt selkiyttämään mitä postmoderni todella on (teorioita vai kulttuurisia ja yhteiskunnallisia todellisuuksia?) ja tämän työn kannalta, määritelmä ei olisi järkevä. Tässä työssä postmodernilla viitataan niihin moderneihin tendensseihin ja ideoihin, joita tässä työssä käsitellään. Yhä mainittakoon, että kuljetan työssä mukana systeemi vs. elämismaailma- jaottelua.

Välillä käytän samaa kuvatakseni myös ilmaisia instituutio ja kulttuuri(nen). Systeemi ja instituutio- käsitteitä käytetään tässä työssä synonyymisesti. Niillä tarkoitetaan yksinkertaistetusti yhteiskunnan hyödynmaksimointiin pyrkivään välinerationaalisuuteen perustuvia ja usein myös normeja yksilöille asettavia laitoksia (esim. koulu, hallitus). Myös elämämaailman ja kulttuurin käsitteet ovat keskenään synonyymejä. Tässä työssä niillä tarkoitetaan moderneja yhteisöjä, joihin yksilöt kuuluvat (mm. perhe, jengi ym.), joilla ei välttämättä ole selkeitä (huom.) hyödyn tavoitteluun liittyviä tavoitteita.

1 JAMESON JA POSTMODERNI, VOIMATON AGENTTI

Työssäni tarkastellaan postmodernia minuutta ja tämän minuuden kasvatukseen liittyviä näkökulmia. Tässä työssä esitettävä näkemys postmodernista perustuu suurilta osin Fredric Jamesonin *Postmodernism, or, the Cultural Logic of late Capitalism*-kirjaan. Vaikka Jamesonin näkemys perustuu hyvin paljon estetiikkaan, mielestäni sen perusteella on hyvä luoda selkeä kuva siitä, mistä postmodernissa mielenlaadussa on kysymys.

1.1 Postmoderni ja kulttuurinen mielenlaatu

Jamesonille postmodernismi merkitsee erilaisten kulttuurien ja systeemien syntymää ja koeksistenssiä. Postmodernissa onkin Jamesonin mielestä kyse yksinkertaistetusti siitä, että kulttuuri on laajentunut sellaiseksi, että sen voi nähdä määrittävän kaikkia inhimillisen toiminnan alueita ja tasoja (taloudellinen, sosiaalinen, yksilö eli psyyke). Kulttuurin laajentumasta johtuen, olemme unohtaneet historiamme ja sulkeistaneet itsemme elämään tässä uudessa, kulttuurisessa ajallisuudessa, postmodernissa. Koska olemme menettäneet historiallisuutemme, postmodernia leimaa tietynlainen ”kapitalistinen mielenlaatu”. Tämä mielenlaatu on Jamesonin mukaan riippuvainen viimeisimmästä teknologiasta. Teknologia taas on riippuvainen taloudesta, koska siihen sen kehittämisen mahdollisuus perustuu. (Jameson, 1991, s.48-50.) Näin ollen Jamesonin postmodernin lähtökohdat ovat vahvasti sidoksissa kapitalistisen yhteiskunnan kehitykseen. Tämän työn kannalta olennaista on, että edellä esitetyn perusteella syntyy oletus, jonka mukaan teknologisen-taloudellisen kehityksen seurauksena mennyt aika sivuutetaan ja historiallisesti muodostuneet arvot ja merkitykset menetetään.

Kulttuurinen näkökulma postmoderniin merkitsee paitsi kulttuurista, myös systeemistä moninaisuutta. Tämä systeeminen ja kulttuurinen pluraalisuus (instituutioiden ja kulttuureiden moninaisuus ja vaihtelevuus) onkin modernin aikakauden ominaispiirre. Toisin kuin esimerkiksi Jamesonin mukaan tässä työssä tullaan esittämään, tuon moninaisuuden ei kuitenkaan tarvitse merkitä merkitysten ja arvojen katoamista ja tämän seurauksena tapahtuvaa modernin ”mielenlaadun” syntymää. Jean-Francois Lyotardin (1985, s. 29-30) mukaan moderni pluraalisuus ja vaihtelevuus ovat ainoat tavat millä postmoderni tyhjyyteen luisuminen on vältettävissä. Uskonkin, että moderniin liittyvä kulttuurinen moninaisuus ja muutoksellisuus saattavat olla ainoat keinot, joiden avulla

modernien yksilöiden ja yhteisöjen omien arvostusten ja merkitysten mukainen elämä mahdollistetaan ja systeemisen voimattomuuden kokeminen vältetään. Tämä kuitenkin vaatii uutta tulkintaa modernista. Jotta postmodernit uhkakuvat ovat vältettävissä, meidän on unohdettava hyötyyn perustuvaan välineraationaalisuuteen keskittyvät yksiulotteiset tulkinnat postmodernista. On siis unohdettava sellaiset tulkinnat postmodernista, joiden mukaan siihen kuuluva monimuotoinen kulttuurisuus passivoi yksilöä. Onkin huomattava, että niin modernin järjestyksen, kuin yksilöllisyyden sallivuudenkin luonteesta johtuen, kulttuurinen pluraalisuus merkitsee myös arvojen ja merkitysten moninaisuuden mahdollisuutta. Meillä onkin moderneina yksilöinä, tietyn varauksin, mahdollisuus ”valita” omat arvostuksemme ja merkityksemme. Näin ollen, vaikka systeemin logiikka toimisikin oman rationaliteettinsa mukaisesti, yksilöistä koostuvien kulttuurien logiikka ei näin välttämättä tee.

Arvostuksien valitsemista koskevaan vapauden määrään liittyy kuitenkin varauksia. Johtuen rakenteen ja elämismaailman keskinäisestä interaktiosta, elämismaailmallinen tai kulttuurinen on aina riippuvaista omasta kontekstistaan. Toisin sanoen valitsemme arvomme ja merkityksemme yleensä sen mukaan, mikä meidän kulttuurissamme ja rakenteemme puitteissa on mahdollista. Modernissa, kapitalistisessa järjestelmässä on tietenkin selvää, että arvovalinnan vapauden laajuuteen vaikuttaa paitsi arvojen kokijoiden taloudellinen, myös kulttuurinen ja institutionaalinen tilanne. Yksinkertaistetusti tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi keskituloisen työssäkäyvän suomalaisen naisen ja brasilialaisen katujengiläisen arvoihin ja merkitystenantoon liittyvät vapaudet ovat erilaajuisia. Edellä esitetyn laajempi pohtiminen ei kuitenkaan ole tämän työn kannalta järkevää tai mahdollista. Tästä johtuen jätän tämän ajatuskehysten tältä erää tähän, olettaen että arvovapauden kontekstisidonnaisuus tulee edellisen seurauksena ymmärretyksi.

Modernien arvojen ja kulttuuristen yhteyksien pluraalisuus ovat myös pedagogisesti merkittäviä. Tämä johtuu niihin sisältyvästä yksilöllisen toiminnan mahdollisuudesta. Koska kulttuurit ja niiden sisältämät arvot ovat moninaisia, pitävät ne ainakin teoriassa sisällään muutoksellisen toiminnan mahdollisuuden. Tämä muutoksellisuus merkitsee paitsi yksilöllisten sivistysprosessien, myös poliittisen toiminnan mahdollisuutta. Näin ollen moderni kulttuurisuus pitää sisällään dynaamisen mahdollisuuden ”olevan ylittämiseen”. Mikäli emme hyväksy postmodernin kulttuurin sisältämää dynaamisen muutoksellisuuden mahdollisuutta, on meidän hyväksyttävä oletus postmodernista

teknologis-taloudellisesta mielenlaadusta. Jos vielä laajennamme oletusta siten, että oletamme välinerationaalisen postmodernin levinneen kaikille olemisen alueille, johtaa tämän mielenlaadun hyväksyminen äärimmäisyydessään siihen, että postmoderni yksilö on luonteeltaan välinerationaalisesti orientoitunut. Modernin, yksiulotteisen mielenlaadun hyväksymisen seurauksena taas niin kasvatuksen käsite, kuin sivistyksen mahdollisuuskin kyseenalaistuvat. Tämä johtuu siitä, että modernin mielenlaadun ja järjestyksen ollessa välinerationaalisia, myös kasvatuksen tulee olla luonteeltaan tämän välineellisyyden mukaisesti orientoitunutta. Näin ollen, kasvatusta voitaisiin tulkita sellaiseksi toiminnaksi, jonka tarkoituksena on, edellä mainitusta teknologis-taloudellisesta instituution ensisijaisuudesta ja sen jatkuvuuden mahdollistamisesta johtuen, yksilön alistaminen systeemin välineellisyydelle ja kasvatettavien tuominen hyötyyn perustuvaan välineellisyyden piiriin. Näin kasvatuksen päämäärän voisi nähdä merkitsevän sosialisatiota. On yhä todettava, että instituution välineellisestä luonteesta johtuen, tämä näkemys kasvatuksesta hyötyvälineellisyyden piiriin tapahtuvana sosialisatiiona, ei ole eettisesti hyväksyttävissä.

Edellisen kaltainen näkemys kasvatuksesta sosialisatiiona ja siihen liittyvä päämäärällinen yhdenkaltaisuus merkitsee myös, siihen sisältyvästä ehdottomasta nykytilan hyväksymisestäään johtuen, välinerationaalisen mielenlaadun passiivisuutta. Tästä johtuen on modernin hyötyyn perustuvan välinerationaalisuuden viitekehityksessä todettava, että idea kasvatuksesta, sellaisena toimintana kuin sitä tässä työssä käsitellään, kuolee ja oletetut sivistyksen ja itsen ja olevan ylittämisen mahdollisuudet katoavat. Modernia viitekehystä seuraten, äärimmäinen päätepiste saavutetaan, kun päädymme foucaltilaisesti lopulta tilanteeseen jossa toimintaan kyvykkään ihmisen olemassaoloa ei enää voi perustella. Tämä on seurausta siitä, kun moderni yksilö, hyväksyessään vallitsevan olotilan, osoittaa olevansa kyvytön toimintaan. Mikäli edellä esitetty toteutuisi, elämisestä tulisi toimijuuden sijaan vain vallitsevassa tilassa olemista. Näin alkunsa saavan yksilöllisen voimattomuuden seuraus taas luonnollisesti olisi se, että myös moderneista yksilöistä koostuvat kollektiivit menettäisivät toimintakykynsä. Olevan ylittämisestä tulee näin mahdotonta niin yksilön, kuin yhteisöjenkin (myös politiikka) tasolla. Näin ollen, postmodernin mielenlaadun hyväksyminen, sellaisena kuin tässä olen sitä kuvaillut, merkitsee epätoivoa ja voimattomuutta systeemin edessä. Ajatus on luonnollisesti paitsi eettisesti, myös yhteiskunnallisen järjestyksen kannalta täysin kestävätkä.

1.2 Postmoderni historian individualistisuus ja arvotyhjyyden uhka

Postmoderniin liitetään siis usein näkemys yksilöä leimaavasta, hyötyyn pyrkivästä välinationalistisuudesta. Tämän voi, kuten jo todettiin, nähdä olevan seurausta teknologis-taloudellisesta postmodernin tulkinnasta. Abbinettin mukaan (2003, s. 53) teknologis-taloudellinen tulkinta näkee postmodernismiin liittyvän teoreettisen keskustelun olevan vahvasti kytköksissä kapitalistiseen tuotantotapaan ja ideologiaan. Tästä johtuen edellä esiin tuotua mielenlaadun käsitettä käytetään usein kuvaamaan tilaa, jonka mukaan modernin teknologis-taloudellisen järjestelmän seurauksena, modernista yksilöstä olisi tullut vain välinationaalinen, hyödyn maksimoinnin tavoittelija. Koska välinationaalisuus läpäisee modernin yksilön minuuden, sen voi olettaa laajentuvan myös ns. elämismailman, eli inhimillisen toiminnan tasolle (huom, myös rakkaus ym.). Vaikka, kuten työssäni pyrin tuomaan esille, edellisen kaltainen yksiulotteinen tulkinta on mielestäni yksilön kannalta riittämätön, se ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei näkemys teknologian ja talouden ylivallassa ole tietyiltä osin täysin validi. Se ei myöskään merkitse sitä, että välinationaalisuuden ansa ei houkuttelisi modernia yksilöä. Meidän onkin kyettävä tiedostamaan välinationaalisuuteen liittyvät uhat. Toisin sanoen meidän on ymmärrettävä ja pyrittävä välttämään postmodernin välinpitämättömyyden uhka. Välinpitämättömyys on vältettävissä vain, kun tiedostamme arvojemme ja merkityksiemme historiallisuuden ja takaamme niiden jatkuvuuden toisaalta kasvatuksen (formaali ja ei-formaali) ja toisaalta poliittisten päätösten avulla (mahdollinen seuraus kun kasvatusta onnistuu). Toisin sanoen, kun pyrimme sellaiseen autenttisuuteen, jota myöhemmin tässä työssä myöhemmin käsittelem.

Postmoderniin liittyy näkemys historiattomuudesta. Historiattomuudestaan johtuen, moderni yksilö ei kykene määrittämään identiteettiään. Jamesonin mukaan (1991, s. 71) identiteetti on tässä hetkessä tapahtuvaa nykyisen ja menneisyyden yhteenliittämistä. Tästä johtuen yksiulotteisesti tulkitulle postmodernille, tyypillinen merkitysten uupuminen ja tämän seurauksena syntynyt kyvyttömyys tunteiden ilmaisuun on seurausta siitä, että emme ymmärrä historiaamme. Koska emme ymmärrä historiallisuuttamme, olemme kyvyttömiä löytämään sellaista pohjaa, jonka varaan postmoderni yksilö- tai kollektiivinen identiteetti voisi rakentua. Näin ollen vaarana on, kuten jo aiemmin todettiin, modernin yksilön passivoituminen. Passivoitumisen seurauksena yksilö kokee voimattomuuden tunnetta. Tämän seurauksena taas, kuten jo aiemmin on esitetty, päätyisimme tilanteeseen, jossa modernit yksilöt olisivat kyvyttömiä paitsi itsenäiseen, myös kollektiiviseen ja ennen

kaikkea poliittiseen toimintaan. Näin näkemys vain yhdessä ajallisuudessa, nykyisyydessä sijaitsevasta postmodernista yksilöstä, vahvistaa jo esiteltyjä näkemyksiä yhdestä modernista logiikasta ja sen seurauksena syntyvästä postmodernista mielenlaadusta.

Historiatonta postmodernismia leimaa arvotyhjiys, syvemmän tason puuttuminen. Sen seurauksena yksilöllisyydestä on tullut arvo itsessään. Jameson toteaa (1991, s.54) meidän menettäneen historialliset merkityksemme. Historiallisuuden menetyksestään johtuen, postmoderni ei sisällä mitään subjektia ylittäviä merkityksiä. Onkin käynyt niin, että postmodernissa individualistisuudesta on muodostunut arvo, jota ei saa loukata. Individualistinen näkökulma, kuten myöhemmin tulen esittämään, ei kuitenkaan merkitse kaiken kulttuurisen ja yhteisöllisen katoamista. Kyse on pikemminkin siitä, että modernien yhteisöjen ja kulttuurien vaihteleva luonne ja monimuotoisuus hankaloittavat edellä mainitun, yksilöä syvemmän tason havaitsemista. Syvemmän tason havainnoimista hankaloittaa edelleen myös se, että moderni yksilö saa halutessaan elää elämäänsä rauhassa. Näin ollen yksilön elämään vaikuttavien merkitysten ja arvojen tunnistamisesta tulee lähes mahdotonta. Tämä arvojen ja merkitysten paikallistamisen hankaluus ja markkinatalouden luomat, virheelliset kulutustarpeet vahvistavat postmodernin yksilön yksiulotteista tulkintaa.

Jamesonin mukaan (1991, s. 56-60) postmodernin individualistisuuden seurauksena syntynyt merkitysten uupuminen merkitsee sitä, että moderni yksilö on kyvytön ilmaisemaan sisäisiä tuntemuksiaan ymmärrettävällä tavalla. Näin ollen Jamesonin viitekehystä seuraten, modernin yksilön täytyy muodostaa itsensä yksin, eristettynä toisista. Kyvyttömyys itseilmaisuuksiin ja tästä johtuva eristäytyminen merkitsevät subjektin merkityksen ensisijaisuutta. Kun mitään subjektia ylittävää merkitystä ei ole, ei jäljelle myöskään jää mitään muuta kuin subjekti itse. Subjektin ensisijaisuuden seurauksena, moderni yksilö vieraantuu ja on tuomittu yksinäisyyteen. Jos edellä esitetty hyväksytään, jälkimodernissa merkitysten yhä jatkuva väheneminen ja yhteiskunnan etenevä pirstaloituminen merkitsisivät paitsi yhä laajentuvaa kyvyttömyyttä tunteiden ilmaisuun, myös syventyvää voimattomuuden kokemista rakenteen suhteen. Modernista yksilöstä tulisi näin kyvytön inhimilliseen toimintaan.

2 TAYLORIN MORAALINEN, INTERAKTIIVINEN MINUUS

Seuraavassa kahdessa luvussa käsittelen Charles Taylorin näkemyksiä minuudesta ja modernista, sekä näihin liittyvästä etiikasta. Taylorin autenttisuuteen perustuvan ihmiskäsityksen perusteella pyrin osoittamaan, että huolimatta yksiulotteiseen tulkintaan perustuvasta teoreettisesta kirjallisuudesta, modernille yksiulotteiselle individualistiselle minäkäsitykselle on olemassa myös vaihtoehtoinen, kulttuuriseen tai interaktio-peräiseen arvopohjaan perustuva näkemys. Etenen työssäni seuraavasti: Luvussa 2 käsittelen pääsääntöisesti Taylorin interaktiiviseen minuuden ja tunnustuksen käsitteen lähtökohtia, luvun 3 keskittyessä modernin autenttisuuden käsitteeseen. On kuitenkin todettava, että jaottelu on karkea ja teksti tulee sisältämään päällekkäisyyksiä

Mainittakoon, että sivuan tässä yhteydessä myös näkemystäni siitä, että postmodernien kulttuurien moninaisuudesta johtuen, vieraantuminen ei ole reaalinen ongelma. Näkemys perustuu modernin sisällään pitämän yksilöllisen vapauden mahdollisuuteen. Moderni individualistisuus, kuten jo aiemmin on esitetty, antaa yksilölle mahdollisuuden päättää omista arvoistaan ja merkityksistään. Koska moderni merkitsee arvojen ja merkitysten vapautta, voi vapaasti valittavissa olevan kulttuurisen merkityksen kokemisen olettaa ylittävän rakenteen välineraationaalisuuteen perustuvan vastaavan. Institutionaalisen ja kulttuurisen välisen ristiriidan voi nähdä johtavan näin tilanteeseen, jossa rakenne merkitsee ulkoista ja kulttuurinen sisäistä, omaksi koettua ulottuvuutta. Koska modernissa ei kuitenkaan, kuten tulen Taylorin avulla osoittamaan, ole kyse arvotyhjyydestä, rakenteen merkityksettömäksi kokemisen seuraus ei ole vieraantuminen (klassisessa mielessä). Vieraantumiseen liittyvissä teorioissa onkin mielestäni käynyt niin, että instituution merkitystä yksilölle on liioiteltu ja kulttuurisen merkitystä taas päinvastoin vähätelty. Näin ollen, modernin kulttuurisen merkityksellisestä kokemisesta johtuen, vieraantumisessa onkin kyse institutionaalisen, kulttuurisen ja persoonallisen yhteensovittamattomuudesta. On kuitenkin mainittava, että vaikka tämä vieraantumisen tematiikka on mielestäni mielenkiintoinen, sen laajempi käsittely jätetään toiseen yhteyteen.

2.1 Taylorin interaktiivinen persoona/subjekti

Minuutta on yleensä tarkasteltu kolmella tavalla. Luonnontieteellisesti (Fysikalismi), subjektiivisesti (sisäinen totuus) ja hermeneuttisesti (tulkinta). Näistä Taylor preferoi tulkinnallista, hermeneuttista ulottuvuutta. Taylorin mukaan olemme itseämme tulkitsevia eläimiä. Tämä merkitsee sitä, että olemme yhtäältä olemassa luonnonlakeja noudattavana ja toisaalta kokemusten tyyssijana sillä tavoin, että olemme kykeneviä edellä mainittuun tulkintaan. On kuitenkin huomattava, että vaikka inhimillistä olemista leimaa tulkinnallisuus, se ei merkitse sitä, että subjekti tai toimija syntyy tulkinnoissa. Subjekti, tai toimija ovat se joka on kyvykäs tulkintaan, käsitys itsestä, minuuden tulkittu osa taas on itseys, identiteetti. (Laitinen, 2009, s. 37-61.) Identiteettimme kannalta olennaista onkin se, että se määrittyy kulttuurisesti ja sosiaalisesti, ts. elämismaailmallisesti ja interaktiivisesti. Minuutemme/subjektiutemme ei näin ollen määrity pelkästään kartesiolaisen olemisen varmuuden perusteella (subjektivismi), eikä liioin ulkoisen ja sisäisen välisestä kausaalisuhteesta (objektivismi). Kyse on ulkoisen ja sisäisen välisestä vuorovaikutuksesta jonka seurauksena minuutemme (subjektius) ja identiteettimme (minuuden sosiaalinen reflektio) muodostuvat.

Moderniin liittyvän vapauden syntymä on taylorilaisen autenttisuuden kannalta merkittävässä roolissa. Juha Sihvolan mukaan Taylor näkee modernin minuuden saaneen alkunsa kolmesta lähtökohdasta. Ensimmäinen lähtökohta minuuden kehitykselle oli sisäisen ulottuvuuden tajun löytäminen. Tällä tarkoitetaan sitä, kun minus erotettiin ruumiillisuudesta ja käsitys persoonallisuudesta syntyi. Toinen lähtökohta oli yksilöllisyyden ja minuuden käsitteiden ymmärryksen ja arvostuksen synty, joka merkitsisi sitä, että arkinen toiminta siirtyi moraalisen arvostuksen piiriin. Tämän seurauksena syntyi näkemys, jonka mukaan kaikki elämä on yhtä arvokasta. Kolmas lähtökohta on peräisin romantiikan näkemyksestä luonnosta moraalialia ja identiteettiä määrittävänä tekijänä. Modernin identiteetin voi nähdä siis syntyneen ikään kuin valistuksen ajan rationalismin ja romantiikan ekspressivismin väliseen jännitteeseen. (Sihvola, 1995, s. 18-19.)

2.1.1 Moraalinen minä ja vahvat arvot

Taylorille persoona on yhtäaikaisesti moraalinen ja oikeudellinen olento. Tämä merkitsee sitä, että persoonalla on tietty moraalinen asema ja tiettyjä laillisia oikeuksia. Näin ollen persoona on sidottu deskriptiiviseen ja normatiiviseen ulottuvuuteen. Taylorin mukaan edellä mainittuja ulottuvuuksia käsitellään yleensä erikseen, vaikka nämä ovatkin sisäisesti yhteydessä. (Kotkavirta, 2002, s. 67-68.) Koska olemme saavuttaneet tietyn moraalisen aseman ja omaamme oikeuksia, Taylorin käsitykseen kuuluu olennaisesti näkemys niin yksilöllisen kuin kollektiivisenkin olevan ylittämisen mahdollisuudesta (kasvatus/sivistys). Tämä näkyy siinä, että persoona on paitsi osa normatiivista järjestystä (edellä mainittu normatiivinen ulottuvuus, eli lailliset oikeudet), joita hän käytöksellään toisintaa, myös teoriassa kyvykäs omalla toiminnallaan tätä normatiivista järjestystä muuttamaan (edellä mainittu deskriptiivisyys, eli kyky tulkintaan ja sen seurauksena syntyvään toimintaan). Näin ollen, Taylorin perusteella päädyimme käsitykseen modernista minuudesta toimintaan kyvykkäänä entiteettinä, passiivisen sijaan.

Moraalisuus on Taylorin mielestä oleellinen osa paitsi ihmisen interaktiivisen osan, persoonan, myös inhimillisen minuuden käsitettä. Ihmistä leimaa kyky vahvaan arvostamiseen. Vahvojen arvostusten voi nähdä muokkaavan identiteettiämme. (Laitinen, 2009, s. 122) Koska, kuten myöhemmin tullaan osoittamaan, arvostusten muodostuminen tapahtuu interaktiivisesti, hylkää Taylor Valistuksen ajalta peräisin olevan atomistisen näkemyksen yksilöstä itseriittoisena oikeuksien kantajana ja yhteiskunnasta noiden autonomisten yksilöiden oikeuksien puolustajana. Taylorille yksilön autonomia ja oikeudet ovat aina sidottuna aristoteeliseen näkemykseen siitä, että olemme sosiaalisia ja poliittisia eläimiä, jotka eivät ole itseriittoisia. Autonomiamme tuleekin nähdä olevan sidoksissa omaan, jaettuun kulttuuriseen elämismaailmaamme. (Kerr, 2004, s. 88.) Taylorilla on näkemys normatiivisesti elämäämme vaikuttavista vahvoista arvoista ja kulttuurisesti muodostuneesta yhteisestä inhimillisestä hyvästä. Onkin huomattava, että ilman edellä esitettyjä inhimillisen hyvyyden ja vahvojen arvojen oletusta, Taylorin ajatukset luisuvat relativismiin. Tämä siitä johtuen, että ilman oletusta ”oikeasta” jonka mukaan toimimme, kaikkien kulttuuristen kollektiivien sääntöjen mukaan toimiminen olisi hyväksyttävää. En kiellä, etteikö oletus kaiken taustalla olevista hyvyyden käsitteistä olisi ongelmallinen, mutta tämän työn, kasvatuksen ja sivistyksen käsitteiden säilyttämisen ja Taylorin näkemysten validiteetin kannalta, oletuksen hyväksyminen on kuitenkin tärkeää. Asian hahmottamista helpottaa ehkä se, että ensiksi hyväksymme arvojen interaktiivisen

luonteen. Tämän jälkeen otetaan käsittelyyn esimerkkitapaus vahvasta, normatiiviseksi muodostuneesta arvosta. Suurin osa moderneista kulttuureista sisältää ihmiselämän kunnioittamisen arvon. Interaktiivisesti muodostuneen ihmiselämän kunnioittamisen arvon seurauksena on muodostunut Älä Tapa-imperatiivi, joka ohjaa meitä olemaan tappamatta toisiamme. Imperatiivin perusteella on määritetty laki, joka rangaistuksen uhalla, kieltää toisen yksilön tappamisen. Eettinen arvostus on näin saanut normatiivisen luonteen. Näin ollen, vahva arvostus, oletus oikeasta tavasta toimia, on tässä tapauksessa saanut yhteiskunnallisen normin luonteen. Edelleen mainittakoon, että huolimatta edellisen esimerkin rakenteellis-normatiivisesta luonteesta, vahvan arvon ei tarvitse olla normatiivinen muuten, kuin arvon kokijan, eli yksilön tai kollektiivin näkökulmasta.

Koska vahvoja arvostuksia on (huom! ei rakenteellis-normatiivisia), modernin individualistisuuden ja arvovapauden luonteesta johtuen, vaikea paikantaa ja perustella, Taylorin mielestä nykyisen moraalikeskustelun ongelma piilee siinä, että se ei enää ota kantaa siihen, mikä on hyvää ja miten on hyvä olla. Taylor toteaa, Rouseauta seuraten, moraalisen intuitiomme olevan riittävä siihen, että kykenemme toimimaan luonnollisesti ja oikein. Moderni filosofia on näin ollen syyllistynyt liikaan teoretisointiin. (Kerr, 2004, s. 92.) Koska olemme historiallisia, tulkinnallisuuteen kyvykkäitä eläimiä, olemme Taylorin mielestä siis myös kyvykkäitä tekemään päätöksiä siitä, mikä on hyvää. Sanomattakin lienee selvää, että eettisesti täysin hyväksyttävästi edellinen pätee vain sellaisessa elämismaailman kontekstissa jonka normatiivisuus ei perustu, vain hyödyn maksimointiin ja jossa oletukset inhimillisestä hyvästä ja eettisestä vastavuoroisuuden vaatimuksesta ovat valideja.

Inhimillisen toiminnan luonteesta (instituutio vs. elämismaailma-vuorovaikutus) johtuen moraalinen intuitio vaatii reflektiota kehittyäkseen. Reflektion haasteellisuudesta johtuen, olemme alttiita myös tekemään virhearviointeja ja -oletuksia. Useasti arvostuksiin perustuvia päätöksiä tehdäänkin tietämättömyyden perusteella. Tällä tarkoitan tilannetta, jossa arvon kokija ei useasti tiedosta mihin hän päätöksensä perustaa. Myöskin se, että emme etukäteen voi olla tietoisia tekemiemme päätösten seurauksista, lisää reflektion ja moraalisen intuition kehittymisen ongelmallisuutta. Tämän työn kannalta olennaisinta, edelliseen liittyen on kuitenkin se, että arvot ovat interaktiivisesti muodostuneita ja että myös moraalisen olentona olemme kulttuurisen ja normatiivisen välillä tasapainottelevia interaktiivisia toimijoita. Edelleen tärkeää on myös se, että hyväksymme arvot toimintaamme ohjaaviksi tekijöiksi, sillä vain näin tehdessämme voimme välttyä modernin

minuuden yksiulotteisen tulkinnan hyväksynnältä ja kykenemme säilyttämään kasvatuksen ja sivistyksen teoreettiset mahdollisuudet.

2.1.2 Dialogisuuden merkitys

Ihmisen olemukseen liittyvä vuorovaikutuksellisuus merkitsee Taylorin mukaan sitä, että interaktion perusteella, muodostamme merkitysnäkökenttiä. Kun määritämme itsemme, teemme sen näin suhteessa muihin. Tämä merkitsee sitä, että vuorovaikutuksen seurauksena muodostamme omat näkökenttämme. Näiden näkökenttien perusteella koemme asioiden merkityksellisyyden. Merkitysnäkökentät vaikuttavat näin aina valinnanvapauden taustalla. Kentät ovat kehittyneet vuorovaikutuksellisesti, historiallisesti ja luonnon vaikuttamina. Näin merkitysnäkökentät kumoavat näkemyksen relativistisesta itsevapaudesta. Identiteetin ja minuuden kannalta vuorovaikutus toisten kanssa on näin ollen merkittävää, sillä ilman merkityksellisiä, jaettuja näkökenttiä myös minuuden määrittäminen epäonnistuu. Autenttinen identiteetti ei näin synny ilman minuuden ulkopuolelta tulevia vaatimuksia, vaan vaatii niitä määrittäykseen. (Taylor, 1995, s. 63-68.) Itsemäärittäyksemme on tästä johtuen riippuvaista toisista.

Ihmiselämän peruseriaate on dialogisuus. Meistä tulee inhimilliseen toimintaan kykeneviä ihmisiä vasta kun opimme kielellisesti ymmärtämään ja tulemme kielellisesti myös ymmärretyksi. Ymmärrys syntyy vuorovaikutuksen seurauksena. Elämämme kannalta onkin merkittävää se, ettemme opi kielellisyyttä tyhjiössä, vaan tämä oppiminen tapahtuu vain vuorovaikutuksissa toisiin. Näin ollen ihmismielen alkuperä on dialoginen. Identiteettimme määrittyy vain ja ainoastaan suhteessa toisiin. (Taylor, 1995, s.60-63.) Minuuden vuorovaikutuksellinen reflektio, persoona tai identiteetti määrittää näin minuutta/subjektia. Tästä johtuen, vuorovaikutus toisten toimijoiden kanssa määrittää ja muokkaa koko minuuttamme. Tämän työn kannalta edellisen kaltainen dialogisuus on merkittävää koska se osoittaa meidän yksityisten eettisten näkemystemme ja arvostusten saavan muotonsa ja syntyvän vuorovaikutuksen seurauksena. Koska identiteettimme ja minuutemme syntyvät vuorovaikutuksessa, logiikan mukaan mitään puhdasta itsekeskeisyyttä tai välineraationaalisuutta ei voi olla olemassakaan. Tämä näkökulma merkitsee sitä, että edellisessä luvussa esittämiäni näkemyksiä modernista välineraationaalista arvopohjattomuudesta ja subjektiagentin kuolemasta ei tule hyväksyä.

Edelliseen liittyy toki tiettyjä varauksia. On nimittäin niin, että puhtaan välinerationaalisuuden ja itsekeskeisyyden välttäminen onnistuu vain silloin kun vuorovaikutus, jossa subjekti on osallisena ei perustu välinerationaalisuuteen, tai habermasilaisittain ilmaistusti, ole luonteeltaan strategista. Koska tässä työssä kuitenkin lähdemme liikkeelle vahvojen arvojen oletuksesta, olemme, että vaikka vuorovaikutus voi sisältää välinerationaalisia tendenssejä, se ei kuitenkaan vain sen varaan voi rakentua.

2.2 Taylor ja identiteettiä määrittävä tunnustus

Dialogisuus merkitsee identiteeteille arvostuksen kaipuuta. Taylorin mukaan tunnustuksen (Recognition) saaminen, tai sitä ilman jääminen määrittää modernia minuutta. Taylorilaisen tunnustuksen käsitteen voi käsittää yksinkertaistetusti merkitsevän arvostuksen, kunnioituksen ja tietyin varauksin rakkauden kokemista. (Ikäheimo, 2002, s. 100) Tunnustuksen idean Taylor on saanut Hegeliltä. Tunnustuksessa on kyse siitä, miten itsemme, muihin suhteutettuna, näemme ja koemme. Lisäksi kyse on myös siitä, millaisina muut meidät kokevat. Taylorin mukaan (1994, s. 37) tunnustuksen käsitettä voidaan tulkita kahdesta näkökulmasta, julkisesta tai intiimistä. Intiimi näkökulma merkitsee identiteetin muodostumista ja itseyden määrittymistä interaktiossa, julkisen taas tarkoittaessa poliittista aspektia, jossa on yksinkertaistetusti kyse niistä oikeuksista, joita meille on lain mukaan määritetty (mm. tasa-arvo).

Tunnustuksen merkitys tulee paremmin ymmärretyksi, kun sitä tarkastelee elämismaailmallisen olemisen kontekstissa. Ihminen on edellä esitetyn mukaan luonteeltaan tulkintaan kyvykäs ja interaktiivisesti määrittyvä olento. Näin ollen sillä, miten pääsemme osallisiksi interaktioon, on merkitystä oman identiteettimme ja minuutemme kehittymisen kannalta. Yksilölle, niin identiteettinä, kuin interaktioon kykenevänä olentona, on tästä johtuen tärkeää olla osa jotain kulttuurista kollektiivia, jossa hänet omana itsenään tunnustetaan. Tilanne, jossa yksilöä ei kenenkään toimesta itsenään tunnusteta, olisi luonnollisesti ongelmallinen. Modernissa yhteiskunnassa tunnustus sisältää myös laadullisia eroja. Tämä tarkoittaa sitä, että kun yksilöiden edustamat kulttuuriset kollektiivit ovat pluraaleja, myös se miten ”vahva” tai tunnustettu yksilön edustama elämismaailmallinen konteksti on, vaikuttaa siihen millaista arvostusta yksilö osakseen saa.

Identiteettimme edellyttää muilta saatavaa tunnustusta. Vanhassa järjestelmässä tämä tunnustetuksi tuleminen määräytyi periaatteessa sosiaalisen aseman vuoksi. Koska arvostus oli kytköksissä sosiaaliseen asemaan ja yhteiskunnalliseen luokitukseen, tunnustuksellisten suhteiden kehittymisen voi olettaa menneessä ajassa olleen tietyiltä osin helpompaa. Entisajan identiteetin voi siis näin nähdä määrittyneen yhteiskunnallisesti. Sisäisesti rakentunut, moderni identiteetti ei kuitenkaan saa arvostusta osakseen ilmaiseksi. Moderniin identiteettiin liittyvä tunnustuksellisuus onkin riippuvainen vuorovaikutuksesta. Koska identiteetti määrittyy interaktiivisesti, arvostukseen ja tunnustukseen perustuvilla suhteilla on merkittävä vaikutus identiteetin muovaamiselle. Näin ollen modernin ongelma ei ole vain arvostuksen tarve, vaan myös se, että arvostusta ei saada. Tunnustuksen sisältämästä arvostuksen luonteesta johtuen, nyky-yhteiskunnan tulisikin perustua oikeudenmukaisuuden periaatteelle. Kaikille tulisi kyetä takaamaan yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet identiteetin kehittämiseen. (Taylor, 1995, 71-81.) Koska moderni yksilö kaipaa arvostusta määrittäväkseen ja moderni yhteiskunta ei sitä suoraan meille tarjoa, oletuksena on, että yksilöön kohdistuva kulttuuriseen tunnustukseen perustuva vuorovaikutus koetaan välineellistä vuorovaikutusta merkityksellisemmäksi. Näin ollen voi olettaa, ettei mikään formaaliin suhteeseen (esim. koulu) perustuva instituutio voi olla yksilön kannalta yhtä merkityksellinen, kuin ne elämismailmalliset kollektiivit, jotka tämä omakseen kokee. Tämän seurauksena institutionaalista tulee jotain joka ei herätä tunteita tai intohimoja.

Modernille vapaudelle on tyypillistä se, että kun instituutio ei enää ole yksilöille merkityksellinen, yksilöt ovat suhteellisen vapaita merkityksensä kohteista päättämään. Merkitysten antaminen kulttuuriselle sisältää kuitenkin myös välinpitämättömyyden uhan. Moderni arvovapaus antaa meille mahdollisuuden vapaaseen elämään. Tähän vapauteen sisältyy myös passivoitumisen mahdollisuus. Tämä tarkoittaa tilannetta, jossa vallitseva olotila hyväksytään oman rauhan takaamiseksi. Näin päädytään tilanteeseen, jossa toimettomuus ei, kuten postmodernissa oletuksessa, perustu institutionaaliseen voimattomuuteen, vaan pikemminkin välinpitämättömyyteen toisia kohtaan. Edellä olevassa voi, tietyin varauksin, olla kyse siitä, että yksilöt tai kollektiivit eivät ole onnistuneet määrittämään omia vahvoja arvojaan ja/tai ne eivät kykene tunnustamaan toisten yksilöiden tai ryhmien edustamia arvoja omiensa tasolle. Arvopohjattomuudestaan johtuen, edellä esitetyn kaltaisen modernin ihmisyyden ei voi katsoa juurikaan eroavan aiemmin esitetystä näkemyksestä yksilolotteisesta postmodernista minuudesta. Pelkkä

omien arvostusten määrittäminen ja niiden mukainen elintapa ei äärimmäisyyksissään merkitse mitään muuta kuin hedonistista mielihalujen toteuttamista. Nautinnonhaluisuudella ei luonnollisestikaan ole mitään eettistä pohjaa, eikä sen voi nähdä perustuvan minkäänlaisiin vahvoihin arvoihin. On huomattava, että itsekeskeisyys ei, modernista dialogisuudesta johtuen, ole riittävä keino postmodernin tyhjyyden välttämiseksi. Tämän voi nähdä luonnollisesti johtuvan siitä, että modernin identiteetin eheys on riippuvainen osakseen saamastaan tunnustuksesta, jonka taas voi, modernin dialogisesta luonteesta johtuen, nähdä myös olevan riippuvainen siitä, kuinka tunnustusta janoava yksilö on valmis toiset ja heidän edustamansa arvot tunnustamaan. Modernin dialogisen tunnustamisen voikin tässä yhteydessä nähdä vastaavan kantilaisen ja hegeliläisen eettisen vastavuoroisuuden ja, tietyin varauksin, myös eettisen yleistettävyyden periaatteiden vaatimuksiin.

Koska, kuten yllä jo esitettiin, ihmisen elämä on luonteeltaan dialoginen, läheisillä on suuri merkitys siinä, millaiseksi identiteettimme ja minuutemme kehittyä. (Taylor, 1994, s. 32-34) Onkin syytä olettaa, että vain vuorovaikutus läheisten kanssa on luonteeltaan sellaista, jossa yksilö tunnustetaan itsenään. Saman voi olettaa, tietyin varauksin, pätevän myös niissä kulttuurisesti muodostuneissa kollektiiveissa, joiden osa yksilö on. Ero edellisen ja jälkimmäisen välillä on rooliassa. Tällä tarkoitan sitä, että esimerkiksi perheessä esiintyvä rooli pikkuveli eroaa suuresti vaikkapa jalkapallojoukkueen keskushyökkääjän roolista. On myös huomattava, että se, mikä erottaa yhteisöt, joista käytän tässä yhteydessä nimitystä kulttuurinen, institutionaalisista, on niihin liitettävässä merkityksen kokemisessa ja niistä saatavan tunnustuksen laadussa. Jos oletamme, kuten tässä työssä oletetaan, että moderni yksilö ei ole vain välineraationaalinen hyödyn tavoittelija ja että on olemassa vahvoja arvoja, joiden mukaan elämme, on selvää, että rakkauden, arvostuksen ja ystävyysuhteiden (perhe, harrastus) merkitys, on yksilön kannalta arvosanojen tai palkan merkitystä suurempi. Edelliseen liittyen, on toki muistettava, että modernissa kapitalistisessa yhteiskunnassa kulttuurinen ja systeeminen elävät jatkuvassa interaktiossa. Esimerkiksi työstä saatava palkka vaikuttaa siihen millaiset mahdollisuudet yksilöllä on harrastaa tai jopa perustaa perhe. Lisäksi vaikka nykyään instituutiot ovat pluraaleja ja luonteeltaan vaihtuvia, eikä koulutuksen avulla enää juurikaan suoraan työllistytäkään, voi työn laatu olla riippuvainen koulusta saatavista arvosanoista.

3 AUTENTTISUUDEN ETIIKKA

Taylorin Autenttisuuden etiikka on yritys rakentaa käsitystä siitä, millä tavalla aiemmin esiin tuotu moderni yhteiskuntaan liittyvä yksilöllisen vapauden ja autonomian käsite saa jollain tavalla eettisesti hyväksyttävän muodon. Teoria syntyi ikään kuin vastaukseksi naturalistisille teorioille, jotka Taylorin mielestä unohtavat sen faktan, että ihmiset ovat persoonia, eivätkä suinkaan vain orgaanisia olentoja. Naturalistisen ihmiskäsityksen ongelmaksi muodostuu se, että sen puolustajat unohtavat, että heidän esittämänsä yksilöllinen vapaus ei suinkaan ole vapaa ulkoisista (luonto, instituutiot, muut ihmiset) tai sisäisistä auktoriteeteista (vahvat arvot). Päinvastoin kuin naturalistit olettavat, vapaaseen toimintaan liittyvät toiminnot tulisi nähdä persoonien omien moraalipäätösten seurauksina. Autenttisuuden ihanteen voi tässä yhteydessä nähdä myös kritiikkinä niille käsityksille, joiden mukaan yhteiskuntaan modernin mukana pesiytynyt välineellisen järjen periaate olisi myös laajentunut inhimillisen olemisen piiriin ja toimisimme vain hyötyä tavoitellen.

3.1 Autenttisuuden taustat

Autenttisuuden taustan voi nähdä olleen Jean-Jacques Rousseaulta peräisin olevassa itsemääräämisen vapauden periaatteessa. Sen mukaan olemme vapaita, kun päätämme itse, ilman ulkopuolisen ohjausta, minkä koemme itsellemme merkitykselliseksi. Ajatuksen taustalla on käsitys siitä, että meillä tulee olla moraalinen yhteys itseemme. Tämän yhteyden perusteella koemme ”olemassaolon tunteen”. Moraaliseen intuitioon perustuvan kyvykkyyden näkemys erosi aiemmin vallassa olleesta ”yhteiskuntasopimuksellisesta” käsityksestä, joka näki yksilöiden vapauden olevan sidoksissa yhteiskunnan sääntöihin siten, että yksilöiden toimintaa rajoittivat vain yhteiskunnan normit. Nykyään moraaliseen kyvykkyyteen perustuvan rousseaulaisen itsemääräämisen vapauden ajatuksen voi nähdä vaikuttaneen suuresti poliittiseen kulttuuriin ja esimerkiksi siihen, miten vapauden ylläpitoa arvostetaan. (Taylor, 1995, s.57.)

Myös Johann Gottfried Herder on osaltaan vaikuttanut autenttisuuden kulttuurin kehitykseen. Taylorin mukaan Herder kehitti idean, jonka mukaan jokaisella on oma olemisen tapansa, jonka mukaan täytyy elää. Minuudelle tuli olla rehellinen ja sen mukaan tuli toimia. Jos yksilö ei ”minuutetaan” seuraa, hän menettää elämänsä merkityksen. Näin

ollen autenttisuuden ihanteen erottaa välineellisestä järjestä sen kyky kuunnella omaa ääntään. Autenttisuuteen liittyy lisäksi omaperäisyys. Itserhellisyys merkitsee uskollisuutta tälle. (Taylor, 1995, s. 57-58.)

Autenttisuuden etiikka syntyi vastaukseksi modernille tyhjyydelle. Modernille ominainen, yksiuotteinen individualismin mahdollisuus on huolestuttava. Nykyään yksilöt voivat pitkälti päättää oman elämäntapansa eikä enää ole arvoja tai normeja joihin heidän on pakko mukautua. On kuitenkin huomattava, että individualistisuus ei sinänsä ole ongelmallista, vaan ongelmallista on pikemminkin se, jos siihen suhtaudutaan vahvat arvot unohtaen, välinpitämättömästi. (Taylor, 1995, s. 34.) Modernin yksilön on siis hyväksyttävä vahvat arvot ja niiden mukaiset yksilöllisyytemme rajoitukset. Mikäli näin emme tee, päädymme tilanteeseen, jossa vapautemme laajenemisesta huolimatta, koemme elämämme yhä liian rajoitetuksi. Tämän seurauksena ovat luonnollisesti voimattomuuden kokemisen ja vieraantumisen kaltaiset, yksiuotteiset modernit uhat. Mainittakoon että vapauden rajoituksella ei tässä yhteydessä viitata sellaisiin globaaleihin ongelmiin, joita autenttisen moraalien näkökulmasta ei tule hyväksyä. Näitä ovat kaikki sellaiset ongelmat jotka epäoikeudenmukaisesti rajoittavat yksilöiden tai yhteisöjen elämänmahdollisuuksia (mm. köyhyys, nälänhätä).

3.1.1 Modernista ”vapaudesta” ja sen merkityksestä kulttuuriselle ja systeemiselle

Moderni vapaus syntyi, kun vanhat arvojärjestelmät ja niihin liittyvät normistot ja rooli odotukset murtuivat. Taylorin mukaan yhteiskunnan rituaalit ja normit eivät olleet kuitenkaan vain välineellisesti merkittäviä. Samalla kun nämä järjestykset murtuivat, menettivät maailma ja yhteisöelämä myös merkitystään. (Taylor, 1995, s. 35.) Luonnollisesti yhteisen arvojärjestelmän mureneminen merkitsi myös yhteisöllisen yhteenkuuluvuuden ja tätä kautta yksilöllisen yhteiskunnallisen merkityksellisyyden kokemisen murenemista. Näin ollen, kuten aiemmin todettiin, näennäisestä vapaudesta johtuen, moderni ihminen on toisaalta yksilöllisesti vapaa, mutta toisaalta hänet on myös tuomittu yksinäisyyteen. Tässä yhteydessä on hyvä palauttaa mieleen modernien instituutioiden ja kulttuuristen kollektiivien luonne ja vuorovaikutussuhde. Vaikka suurin osa moderneista instituutioista on luonteeltaan pluraalisia ja vaihtelevia, voi niiden hyötyrationaalisen tehtävän nähdä säilyneen muuttumattomana. Tuosta

muuttumattomuudesta johtuen, modernit instituutiot eivät ole yksilölle merkityksellisiä kuin vain ja ainoastaan niistä saatavan hyödyn perusteella. Tämän voi nähdä johtuvan jo siitä esiin tuodusta faktasta, että instituutioiden tarjoama tunnustus eroaa laadullisesti kulttuurisen vastaavasta. Yksinkertaistetusti kyse on siis siitä, että kulttuurisissa yhteisöissä tunnustuksesta päästään osalliseksi omana itsenään, instituutionaalisen tunnustuksen perustuessa pääosin joihinkin kvalifikaatioihin. Voimme siis edelleen yksinkertaistetusti olettaa, että se, millaiseksi yksilö mistäkin instanssista saatavan tunnustuksen kokee, on riippuvainen siitä, minkälaisien arvojen (vahvat arvot vai hyötyvälineellisyys) mukaisesti hän elää. Koska tässä työssä lähdetään edelleen liikkeelle oletuksesta, jonka mukaan moderni yksilö ei ole hyötyvälineellisesti orientoitunut, oletamme kulttuurisen tunnustuksen saannin olevan yksilön kannalta merkityksellisempää. On edelleen kuitenkin muistettava, että modernissa, kapitalistisessa järjestelmässä kulttuurinen on aina riippuvainen rakenteesta. Tästä esimerkkinä työ, josta saatava palkka määrittää elämismahdollisuuksiamme. Emme voi siis elää idealismin tyhjiössä. Modernin yksilön onkin järkevää, oman elämismaailmansa toimivuuden ja yleisen onnellisuuden saavuttamisen vuoksi, hyväksyä myös rakenteen toiminnalleen asettamat rajat.

Jos edellä esitetty hyväksytään, kasvatuksen kehyksessä voimme olettaa kotikasvatuksen olevan kasvatettavalle formaalia kasvatusta, eli koulua merkittävämpää. Tämä siitä johtuen, että koulu, kuten mikä tahansa muu instituutio, perustuu omaan järjestykseensä ja on myös tuon järjestyksensä ylläpitoon keskittynyt. Koulun voikin nähdä säilyneen hyvin samanlaisena huolimatta siitä, että yhteiskunta on nykyään vaihteleva ja pirstaloitunut. Koulun kannalta ongelmallista on myös sen funktioon kohdistuva muutos. Tällä tarkoitan sitä, että toisin kuin modernin alkuaikoina, koulu ei, yhteiskunnan muutoksellisesta luonteesta johtuen, voi meitä enää, hegeliläisittäin ilmaistusti, yhteiskunnan tasolle suoraan sijoittaa. Koulu ei siis enää vastaa modernin yhteiskunnan logiikkaa ja sen funktio perustuu sen arviontiin (arvosanat), jotka nekään eivät enää suoraan takaa menestystä modernissa yhteiskunnassa. Koska koulu on omilla ehdoillaan toimiva järjestelmä, jonka opetuksellisen polun läpi lähes kaikki suomalaiset kulkevat, on sen puitteissa lisäksi lähes mahdotonta vastata kulttuurisiin ja yksilöllisiin vaatimuksiin. Näin ollen myös koulun ristiriidan kulttuurisen kanssa voi nähdä johtuvan sen tarjoaman tunnustuksen hyötyyn perustuvasta, välineellisestä laadusta.

Koulun puolesta on kuitenkin todettava, että vaikka koulun voi, muuttumattomuudestaan johtuen, nähdä laiminlyövänsä yksilöiden sivistysprosesseihin ja yhteiskunnan

pluralisaatiosta johtuen, sosialisatioon liittyviä tehtäviään, on sillä tärkeä funktio yhteiskunnallisen järjestyksen ja normiston, eli toisin sanoen systeemisen opettajana. Lisäksi vaikka koulun avulla ei enää taata työn piiriin sijoittumista, koulutukselliset kvalifikaatiot ovat yhä merkittävässä osassa siinä, miten työn piiriin (instituutio) sijoitumme ja millaiset elämismahdollisuudet (kulttuurinen) tämän seurauksena mahdollisesti saamme. Tästä johtuen oppilaiden tulisi nähdä koulu sellaisena osana rakennetta, jonka mukaisesti on järkevää orientoitua. Toisin sanoen oppilaiden olisi siis ymmärrettävä kouluun liittyvä rakenteen ja kulttuurisen välinen vuorovaikutussuhde. Kasvatettavan mahdollisesta keskeneräisyydestä ja tästä johtuvasta kyvyttömyydestä ymmärtää edellistä vuorovaikutussuhdetta johtuen, koulun taas tulisi tehdä töitä sen eteen, että oppilaat jatkaisivat opiskeluaan siihen asti, etteivät he kypsymättömyydestään johtuen jätä opintojaan kesken ja tämän seurauksena, sijoitu yhteiskuntaan itselleen epäedullisella tavalla. Edelliseen liittyvää problematiikkaa ovat laajalti käsitelleet mm. Donald Broady ja Paul Willis, joiden kulttuuriset tutkimukset ovat osoittaneet koulusta vieraantumisen tapahtuvan pääsääntöisesti juuri edellisen kaltaisen rakenteen ja kulttuurisen välisestä ristiriidasta johtuen.

3.1.2 Välineellisen järjen laajeneminen ja elämän kaventuminen

Järjestelmien postmodernissa tapahtuneen murtumisen seuraus oli Taylorin mukaan se, että nyky-yksilöstä tuli ”välineellisen järjen ylivallan” vanki. Tällä hän tarkoitti sitä, että modernia minuutta vaivaa hyötyyn pyrkivä, päämääräkeskeinen ajattelutapa. Ajattelutavan seurauksena ihmisten toiminnat ja päätökset saavat perusteensa siitä, miten suuri hyöty niistä saadaan. Tämä johtuu siitä, että kun maailmanjärjestykset ovat murtuneet, päämääräksi asetetaan yksilöllinen onni ja hyvinvointi. Taylorin mukaan tämän välineellisen järjen voi nähdä määrittävän paitsi yksilön, myös instituutioiden toimintaa. (Taylor, 1995, s. 36-39.) Kyseessä on siis jo aiemmin käsitelty yksiulotteinen modernin uhka. Uhan ongelmallisuutta lisää myös se, että yksilöllinen vapaus ei kykene määrittämään, mikä on oikeaa hyvää tai onnea. Tämä johtuu siitä, että se jättää huomioimatta vahvojen arvojen näkökulman. Vahvojen arvojen ja hyvän elämän-käsitteen huomioimatta jättämisestä johtuen, välineellisen järjen laajentuma voi merkitä myös sitä, että henkilökohtaista hyötyä voidaan tavoitella muiden kustannuksella.

Koska välineellinen järki on läpäissyt kaikki inhimillisen olemisen tasot, sen voi olettaa myös vaikuttavan politiikan tasolla. Tämän seurauksena yksilöiden muodostamien yhteisöjen elämänmahdollisuudet kapenevat. Hyötyajattelu johtaa siihen, että persoonattomat mekanismit voivat rajoittaa yhteiskunnallista liikkumatilaamme. Välineellinen järki muodostaa holhousvaltion, jossa ylläpidetään kyllä demokratian muotoja, mutta todellista vaikuttamismahdollisuutta ei kansalla ole. Tästä johtuen politiikasta vieraannutaan ja vapaus, jonka avulla hyvinvointia ylläpidetään, on näennäistä. (Taylor, 1995, s. 41.) Näin ollen, välineellisen järjen seurauksena, vaivumme juuri siihen voimattomuuteen, johon postmodernin mielenlaadun hyväksyminen johtaa.

3.2 Autenttisuus, ratkaisu moderniin tyhjyyteen

Taylor päätyy modernin, yksiulotteisen, ei -autenttisen individualismin perustuvan relativismiin. Jokaisella on omat arvonsa ja tästä arvomaailmasta on tullut jokaisen oma asia. Itse kullakin on oikeus muodostaa oma tapansa elää ja toteuttaa itseään. Jos edellistä ei kuitenkaan sidota vahvoin arvoihin, tähän itsensä toteuttamisen individualismiin sisältyy sellaisia eettisesti arveluttavia piirteitä kuten itsekeskeisyys, välinpitämättömyys muita kohtaan ja tietämättömyys oman minuuden yläpuolella olevista kysymyksistä (historiaton moderni). Edellisen johdosta elämä kaventuu tavalla, jolla voi olla pelottavia poliittisia seurauksia (modernit uhat). Individualismin laajentuessa voi esiintyä riippuvuuksia, joiden perustat saattavat olla arveluttavia. Näistä uhkakuvista huolimatta, Taylorin mukaan individualismin taustalla vaikuttaa vahva eettinen itserehellisyyden ihanne. Autenttinen itsetoteutus vaatii yksilöltä rehellisyyttä, paitsi itselleen, myös nykyhetkelle. Jotta individualismiin liittyvästä rehellisyydestä tulee moraalisesti hyväksyttävää, sen tulee olla vilpittöntä. Lisäksi näin toteutetun elämisen tavan tulee olla toisia elämisen tapoja parempi. Tätä oikeutusta se ei saa siitä mitä kulloinkin halutaan tai tarvitaan. (Taylor, 1995, s. 45-47.) Jotta voimme Taylorin ylläolevan viitekehyksen hyväksyä, on meidän hyväksyttävä ajatus vahvoista arvoista ja Lyotardia mukaillen, nähtävä moderni kulttuurinen pluraalisuus mahdollisuutena, uhan sijaan.

Moraalisesti hyväksyttävissä olevan autenttisuuden perusta on neutraalissa liberalismissa. Sen mukaan yhteiskunta ei voi määritellä, mistä tekijöistä hyvä elämä koostuu, sillä jos se näin tekisi, se syyllistyisi omaa elämäntapaansa noudattavien kansalaisten eriarvoiseen

kohteluun. Ongelmia tuottaa se, ettei subjektivistinen kulttuurinäkemys tunnusta moraalikatsomusten järjellisyttä. Tämä hankaloittaa meidän kykyämme nähdä, mikä on arvokasta. Autenttisuuden käsittämistä vaikeuttaa edelleen myös se, että monet yksilölliset ja välineellisen järjen laajentumat kuvataan usein yksiulotteisesti. Tällöin ne nähdään yhteiskunnan muutoksen, yhteiskunnallisen liikkuvuuden tai teollistumisen seurauksina. Tämä johtuu siitä, että edellisen kaltaisia tekijöitä tutkiessa on vaikeaa havaita, johtuivatko kulttuurin ja ajattelutapojen muutokset osaltaan individualismin ja välineellisen järjen moraalista voimasta. (Taylor, 1995, s. 48-51.) Yksiulotteiseen tulkintaan liittyvä näkemys modernien arvojen relativismista ja niiden sijainnin havaitsemisesta, voi vaikuttaa ongelmalliselta myös koulutuksen ja kasvatuksen näkökulmasta. Jos yhteiskunta tai kasvattaja ei voi määrittää, mikä on arvokasta, niin mistä kasvatusta ja opetus silloin koostuvat. Oman näkemykseni mukaan ongelman ratkaisu löytyy tunnustuksen käsitteestä. Pedagoginen suhde ei koskaan ole tasa-arvoinen ja kasvattajan tehtävänä on toimia kasvatettavan tarpeet huomioon ottaen. Näin ollen kasvatettava on tunnustettava. Kasvattajalla on luonnollisesti suuri vastuu tällaisen pedagogisen prosessin onnistumisessa. Formaalisissa kouluissa taloudelliset ym. resurssit voivat osaltaan rajoittaa prosessia hyvinkin paljon. Toisaalta tunnustuksen laiminlyömisellä olisi merkittävät seuraukset koululle. Koulun voikin olettaa, kuten minkä tahansa muunkin systeemin, keskittyvän rakenteen ylläpitoon. Tällöin koulun tehtävä kaventuisi sosialisatioksi. Edelliseen liittyvä ongelmallisuus johtuisi tällöin taas siitä, että koulun tarjoama opetus ei enää välttämättä olisi modernin yksilön kannalta relevanttia. Tällaisessa tilanteessa opetuksen voisi katsoa perustuvan paitsi väärään logiikkaan, myös olevan moraalisesti kestänyt.

Autenttisuuden moraaliperiaatetta voi olla hankala hahmottaa ja sen arvoa on helppo vähätellä siihen liittyvästä passiivisuudesta johtuen. Autenttisuuden tulee perustua haluun toteuttaa itseään ja antaa muillekin mahdollisuus näin tehdä. On tietenkin sanomattakin selvää, että hyväksyvästä luonteestaan johtuen autenttisuuden kulttuurin toteuttajat ovat kuitenkin myös haluttomia puolustamaan omaa kulttuuriaan. Myös se, että yhteiskuntatieteiden mukaan kulttuurista ei voi selittää eettisten ihanteiden avulla, vaikeuttaa autenttisuuden hahmottamista. (Taylor, 1995, s. 52-53.) Tämä yhteiskuntatieteellinen näkemys on kuitenkin hämmäntävä, jos otamme huomioon sen, miten eettiset ja uskonnolliset näkemykset ovat nykyään laajentuneet yhteiskunnan käytänteiden ja toimintojen tasolle. Äärimmäisenä esimerkkinä arvojen siirtymisestä toiminnan alueelle mainittakoon radikalisoitunut, terrorismiin johtanut islamismi.

Autenttisuuden saavuttaminen on Taylorin mielestä riippuvainen ideologisesta muutoksesta. Meidän on ensin hyväksyttävä autenttisuuden ihanteen pätevyys. Lisäksi meidän on hyväksyttävä se, että ihanteista ja niitä seuraavista käyttäytymismalleista voi käydä merkityksellistä keskustelua. Taylorin mukaan edellisen seurauksena saavutettu ihanteen ymmärrys ja hyväksyntä voivat edesauttaa myös sitä, että emme koe vain modernissa yhteisössä, elävämme systeemin vankina. (Taylor, 1995, s. 54.) Meidän on siis kyettävä ylittämään postmodernit uhkakuvat. Lähtökohta on alkuvaiheessa vain ja ainoastaan ideologinen. Itse koen, että mikäli emme yllä esitetyllä tavalla toimi, tuomitsemme itsemme modernissa individualismissamme vain itsekeskeisyyden pinnallisen periaatteen toteuttajiksi. Näin käy, jos emme kykene näkemään näennäisen yksilöllisyytemme perustuvan joihinkin arvoihin, vaan oletamme modernin individualistisuuden saavan pohjansa ”kaikki käy”-relativismista.

3.2.1 Autenttisuus ja ihmissuhteet

Autenttisuuden kulttuuri merkitsee myös sitä, että vääristyneeseen individualismin ihanteeseen sisältyvä näkemys välineellisistä ihmissuhteista on virheellinen. Autenttisuuteen sisältyy käsitys yleispätevästä oikeudesta olla oma itsensä. Tästä johtuen, kunkin itsetoteutukselle tulee asettaa rajoja mahdollisimman vähäisesti. Kyse ei kuitenkaan ole siitä, että vaivutaan pehmeään relativismiin. Pehmeän relativismin ansa tuleekin välttää tunnustuksellisuuden avulla. On tunnustettava erilaiset elämät ja elämäntavat yhtä arvokkaiksi. Samanarvoisuuden tunnustaminen ja arvostus perustuvat oletukseen, jonka mukaan olemme kaikki ajatteluun, rakkauteen ja molemminpuoliseen arvostukseen kykeneviä olentoja. Erilaisuuden oikeuden tunnustaminen edellyttää paitsi identiteetin arvojen suhteen tehtyä valintaa, myös persoonien välille muodostuneita yhteneviä ja jaettuja merkitysnäkökenttiä. Autenttisuuden perustana toimiva vuorovaikutuksellisuus merkitsee sitä, että läheiset ihmissuhteet ovat tärkeitä. Erityisesti rakkaussuhteilla on merkittävä vaikutus identiteetin muovautumiselle. Autenttisuuden arvoperusteisesta luonteesta johtuen, hyötyä tavoittelevia, välineellisiä ihmissuhteita ei tule koskaan nähdä identiteetin tutkimisen keinona. Välineellisesti ihmissuhteiden piirissä toimimisen voikin nähdä perustuvan vain johonkin hyötyyn tähtäävään nauttimisen tapaan. (Taylor, 1995, 71-81.)

Vaikka autenttisuuden ihanteen ja siihen liittyvän itsekeskeisyyden voi nähdä muistuttavan narsismin kulttuuria, se ei kuitenkaan sitä sisällä. Taylorin mukaan narsismin kulttuurissa voi kuitenkin nähdä myös piilevän tiettyä eettistä pyrkimystä, mutta eettinen pyrkimys ei kuitenkaan oikeuta itsekeskeisyyttä. Narsismia voi yhtäältä pitää itsetoteutuksen innoittamana, kuitenkin sillä tavoin, että toisin kuin autenttisessa individualismissa, siinä lipsutaan egoistisiin ilmauksiin. Narsismilla ei ole siis taustallaan mitään ihannetta tai vahvoja arvoja ja sen ristiriitaisuus johtuu juuri tästä. Narsismi ja myös muutkin minäkeskeiset kulttuurit ovat vääristyneitä. Tämä johtuu siitä, että ne sivuuttavat yksilön muihin ihmisiin luomat eettiset siteet ja henkilökohtaiset suhteet. (Taylor, 1995, s. 83-85.) Toisin sanoen ne unohtavat minuuden määrittämisen interaktiivisen luonteen ja oletuksen kaiken taustalla olevista arvoista.

Narsistiset yksilön ja ympäristön väliset eettiset ongelmat voidaan nähdä modernin yhteiskunnan kulttuurin muutoksen seurauksina. Yhteiskunnallinen 1600-luvulta lähtöisin oleva individualistinen muutos toimi uusien poliittisten muotojen ja tapojen kehittäjänä. Uusien muotojen ja tapojen seuraus oli individualismin laajeneminen. Koska poliittinen toiminta ja elannon hankkiminen tulivat riippuvaisiksi yksilön omasta toiminnasta, individualismi alkoi vaikuttaa ainoalta mahdolliselta ajatustavalta. Tästä johtuen autenttisuuden kulttuuri vääristyi. Vääristymiä on kahdentyypisiä, yksilökeskeinen ja antroposentrinen. Ensimmäinen merkitsee sitä, että suhtautuminen muihin ihmisiin välineellistyy, jälkimmäinen taas sitä, että suhde luontoon ja muuhun ympäristöön on välineellinen. Molempia vääristymiä voimistaa se fakta, että teknokraattinen ja byrokraattinen yhteiskunta perustuu välineelliselle järjelle. Tästä johtuen aiemmin esiin tuotujen merkitysnäkökenttien havaitseminen vaikeutuu. (Taylor, 1995, s. 85-90.)

3.2.2 Autenttisen minuuden ehdot, kasvatus ja suhde institutionaaliseen

Taylor esittää kirjassaan ehtoja, joiden seurauksena autenttisen minäkeskeisyyden toteutumisen voi olettaa tapahtuvan. Ensinnäkin autenttisuuden minuuden tulee sisältää luovuutta ja sen on oltava alkuperäistä. Tämä merkitsee sitä, että autenttinen minäkeskeisyys voi, oman itsen toteuttamisen sitä vaatiessa, myös sisältää vastarintaa yhteiskunnan sääntöjä ja mahdollisesti myös vallitsevaa moraalialla vastaan. Tämä itsensä toteuttaminen ei kuitenkaan merkitse sitä, että voimme sivuuttaa vahvojen arvojen tai

dialogisen tunnustuksen käsitteet. Itsemäärittyminen tuleeekin, modernista dialogisuudesta johtuen, nähdä aina elämismaailmallisesta kontekstistaan riippuvaiseksi. Autenttisuuteen pyrkivän yksilön on myös kyettävä tunnustamaan erilaiset, toisistaan eroavat merkitysnäkökentät ja niiden seurauksena syntyvä dialoginen itsemääritys. Autenttisuuden takana vaikuttaa myös käsitys vapaudesta. Kuten aiemmin todettiin, tämä vapaus ei kuitenkaan merkitse sitä, että toimimme ilman rajoituksia. Tämä johtuu siitä, että autenttisen vapauden perustat ovat syntyneet interaktiivisesti muodostuneissa merkitysnäkökentissä. Lopulta, autenttisuuden toteutuminen edellyttää kolmen ideologisen ehdon hyväksymistä: 1) Autenttisuus tulee ensinnäkin nähdä seuraamisen arvoiseksi ihanteeksi 2) tämän ihanteen sisältö on muotoiltavissa ymmärrettävästi ja 3) ihanteen alkuperäisen sisällön tulee vaikuttaa autenttisuuden kulttuurien kannattajien käyttäytymiseen. Näin ollen meillä on oltava uskoa siihen, että välineellinen järki tai atomismi eivät sellaisenaan ole meidän identiteettiämme määrittäviä tekijöitä. (Taylor, 1995, s. 95-101.) Autenttinen minuus ei muodostu tyhjiössä. Tästä johtuen autenttisuuteen on kasvatettava ja kasvatettava. Kysymys onkin siinä, miten autenttisuuteen voi kasvattaa. Autenttisen kasvatuksen lähtökohdan tulee mielestäni olla siinä, että on ymmärrettävä identiteetin vuorovaikutuksellinen, kulttuurinen ja yksilöllinen, perusta. Tästä vuorovaikutuksellisuudesta johtuen minuus on, toisin kuin yksiulotteisessa modernin tulkinnassa, nähtävä myös historiallisena ja alati mahdollisesti muuttavana projektina. On myös oltava käsitys siitä, mikä on oikein ja hyvää. Lisäksi on pystyttävä keskustelemaan ja perustelevaan, miksi jokin arvo koetaan toista tärkeämmäksi. On myös itse kyettävä itsereflektioon sekä myös siihen opettamaan. Edellä esitetyn perusteella päädyn käsitykseen autenttisen minuuden ”muodostumisen” ja pedagogisen prosessin samankaltaisuudesta. Molemmat luodaan yhdessä, interaktiivisesti. Tämän interaktiivisen luomisprosessin seurauksena, interaktiossa osallisina olevien voi olettaa olevan muutoksellisessa tilassa. Molempiin akteihin kuuluu vastarintaa, halua irtaantua ”vallassa olevasta”. Lisäksi molempien prosessien päämääränä on myös ajatteleva, ”tuottava” yksilö. Kummassakin toiminnossa on näin kyse siis jonkinasteisen sivistyksen saavuttamisesta.

Autenttisuuden käsitettä yhä selkeyttääkseni seuraan Tayloria ja rinnastan autenttisuuden taiteeseen. Taiteen tekemisen ja autenttisen itsemäärityksen voi nimittäin nähdä tapahtuvan hyvin samankaltaisesti. Niin itsensä määrittäminen, kuin myös taiteen tekeminen, vaativat mielikuvitusta ja omaperäisyyttä. Taustalla on oltava näkemys uuden luomisesta. Prosessit ovat myös sidoksissa moraaliin ja sisäisen ääneen kuuntelemiseen. Tämä johtuu siitä, että

taiteen ja minuuden on molempien oltava uskollisia ”itselleen”. Tämä uskollisuus ei merkitse kuitenkaan institutionaalisen sivuttamista, sillä niin taide, kuin itsemäärittäytään eivät pysty täysin irtautumaan niille asetetuista ulkoisista vaatimuksista. Näin ollen, niin taide, kuin itsensä määrittäminenkin ovat luonteeltaan intersubjektiivisiä prosesseja. Molemmat prosessit sisältävät myös intohimoa, niissä on kyse tunteesta, joka meissä herää. (Taylor, 1995, s. 90-94.) Niin taide kuin identiteettikin ovat riippuvaisia jostain ulkopuolisesta. Määrittäykseen taide tarvitsee kokijaansa, minus taas toisia minuuksia. Molemmat, taide ja identiteetit ovat rakenteiden rajoittamia. Se ei kuitenkaan merkitse sitä, että ne olisivat, kuten moderniin liittyen uskotaan, jotenkin menettäneet luovuutensa. Vaikka modernin välineraationaalisuuden voi nähdä osaltaan johtaneen esimerkiksi musiikin äärimmäiseen tuotteistamiseen, se ei ole merkinnyt sitä, ettei uusia, luovia artisteja aina jostain ilmaantuisi. On kuitenkin tärkeää, että institutionaalisen välineraationaalisuuden etenevän laajentumisen välttääksemme ja inhimillisen elämismaailman jatkuvuuden taataksemme, korvaamme välineraationaalisuuteen perustuvan arvottoman yksilöllisyyden arvoperusteisemmalla vaihtoehdolla. Tästä johtuen, meidän tulee kasvatuksen ja toiminnan tasolla lähteä aina liikkeelle modernin, autenttisen yksilöllisyyden oletuksesta. Meidän on, modernin tyhjyyden välttämiseksi ja inhimillisen elämäntavan säilyttääksemme, kyettävä tunnustamaan toistemme arvokkuus. Pelkkä arvokkuuden tunnustaminen ei kuitenkaan riitä. Meidän onkin, modernit uhat välttääksemme, pyrittävä tämän vastavuoroisen arvostuksen meille asettamien vaatimusten mukaiseen elämään. Huolimatta siitä, että rakenteen logiikka tai oma välineellisyyteen taipuvainen halumme ei siihen kannustaisikaan.

LOPUKSI

Kuten työni alussa todettiin, pyrkimyksenä oli esittää vaihtoehtoinen näkemys postmodernin yksiulotteiselle tulkinnalle. Autenttisuuden perustuvien moraalikäsitteiden avulla tarkoitukseni oli luoda käsitystä siitä, että toisin kuin kaikista synkimmät näkemykset olettavat, modernin ei, niin yksilön kuin kollektiivinkaan kannalta, tarvitse merkitä voimattomuutta ja epätoivoa. Lisäksi pyrkimyksenäni oli Taylorin etiikan avulla osoittaa, että modernista yksilöllisestä vapaudesta ja kulttuurisesta moninaisuudesta huolimatta, moderni ei merkitse arvotyhjyyttä. Modernien arvojen olemassaoloon nojaten, halusin tuoda myös esiin näkemykseni siitä, että toisin kuin kaikista pessimistisimmät näkemykset olettavat, meillä on yhä käyttöä kasvatuksen ja sivistyksen käsitteille. Tämän näkemykseni perustan siihen, että huolimatta yhteiskunnallisesta ja kulttuurisesta muutoksesta, sekä inhimillinen oleminen, että sen jatkuvuus, ovat yhä kasvatuksesta riippuvaisia. Työni viitekehityksessä uskallankin todeta, että dynaamisesta luonteestaan johtuen, kasvatusta ja eritoten sen seurauksena mahdollisesti saavutettava sivistys (nykytilan ylittämisenä ajateltuna) ovat ainoat keinot, joiden avulla modernit välinpitämättömyyden ja voimattomuuden uhat ovat vältettävissä.

Työtäni voi pitää puheenvuorona korkeampien arvojen puolesta. Tällä tarkoitan sitä, että instituutioiden logiikan haastaessa ihmisyyttä, meidän on juuri tämän haasteen kohteena olevaan ihmisyyteen turvaten, rakennetta vastaan pyrittävä taistelemaan. Meidän on, jos tällainen naiivismi tässä yhteydessä sallitaan, tulevaisuus taataksemme, oltava ihmisiä toisillemme. Inhimillisyyden ja inhimillisen elämäntavan säilyttämisen vuoksi, meidän on siis välineellisyyden laaja-alaisuudesta huolimatta, paitsi hyväksyttävä moderni, interaktiivinen arvopohja, myös eletävä sen mukaisesti. Tiedostan sen, että tässä työssä esitetty moraalinen ja arvoihin perustuva modernin ratkaisu ei, siihen liittyvästä avoimuudestaan johtuen, ole ongelmaton. Ongelmallisuus liittyy suurilta osin siihen (mutta ei vain siihen rajoitu), että modernissa, kapitalistisessa yhteiskunnassa, moraalisuutta voidaan pitää hyveenä, johon vain taloudellisesti ja sosiaalisesti etuoikeutetussa asemassa olevilla on varaa.

Seuraavissa kappaleissa tiivistän lyhyesti näkemyksiäni siitä, mitä autenttisuus merkitsee niin formaalille, kuin ei-formaalillekin kasvatukselle. Otan myös alustavasti kantaa siihen, mikä merkitys tässä työssä esitetyllä autenttisuudella voi olla kasvatustieteelle ja varsinkin

sen kommunikatiiviselle formuloinnille. Myös näitä näkemyksiä voi pitää esipuheena sille, miten tässä työssä esitetyt teemoja voi tulevaisuudessa syventää.

Niin kasvatuksessa, kuin sivistyksessäkin on aina kyse arvoista ja arvostuksesta. On kyse paitsi kasvatettavan oikeudesta tulla kasvatetuksi, myös siitä, että kollektiiveilla, jatkuvuutta ylläpitääkseen, tulee olla oikeus omien kulttuuristen arvostustensa mukaisesti kasvattaa. Edellä mainittu ei kuitenkaan merkitse kasvatuksellisen relativismin hyväksyntää. Kasvatuksen, eettisesti hyväksyttynä toimintana tuleekin aina pohjautua joihinkin universaalisti määritettyihin vahvoihin arvoihin ja perustua kasvatettavan oikeuteen tulla omana itsenään tunnustetuksi. Kasvatettavan tunnustaminen merkitsee myös sitä, että kasvatuksen tulee tähdätä kasvatettavan oman potentiaalin maksimointiin. Näin ollen kasvatuksen tulee lähteä liikkeelle kasvatettavan lähtökohdista. Kasvatuksen tulee myös mahdollistaa kasvatettavan omien rajojen löytäminen ja tämän seurauksena tarjota keinoja, joiden avulla nämä rajat ovat mahdollisesti ylitettävissä.

Kasvatustieteellisessä keskustelussa on viimeisten vuosikymmenien ajan ollut pinnalla Jurgen Habermasin kommunikatiiviseen teoriaan perustuvat erilaiset kommunikatiiviset kasvatuksen formaatit. Autenttisuuden perustuvan ihmiskäsityksen sisältämästä arvojen ja minuuden interaktiivisesta muodostumisesta huolimatta, autenttinen kasvatus ei perustu habermasilaiseen kommunikatiivisuuteen. Tämän voi nähdä johtuvan siitä, että autenttisuus perustuu tunnustuksen käsitteelle ja sisältää oletuksen subjektiilosofiasta lähtöisin olevasta transsendentaaliminästä. Autenttisuuden voikin nähdä sisältävän oletukset kasvatettavasta vajavaisena, siten, että tämä on keskeneräisenä tunnustettava ja sivistyksellisenä, siten, että tästä keskeneräisyydestään huolimatta, tämä omaa potentiaalia olevan ylittämiseen. Näin ollen, näkemykset kasvatettavan tunnustamisesta, keskeneräisyydestä ja kyvykkyydestä merkitsevät sitä, että autenttisen, tai autenttisuuden kasvattamisen ei voi nähdä perustuvan kommunikatiiviseen praksikseen. On myös todettava, että autenttinen subjekti ei, identiteetin interaktiivisesta muodostumisesta huolimatta synny, tai pikemminkään sen ei voi nähdä sijaitsevan, interaktiossa. Tämän voi nähdä johtuvan siitä, että minuuus, kuten aiemmin jo todettiin, on se, joka on kykenevä tulkintoihin, kun taas identiteetti on minuuden interaktioperustainen, tulkittu osa. Edellisen perusteella voimme näin olettaa kyvykkään, interaktioon suuntautuvan minuuden edeltävän vuorovaikutuksessa määrittävää identiteettiä.

Edellä esitetystä johtuen, autenttisen ja autenttisuuteen kasvattamisen voikin nähdä perustuvan eettisesti hyväksyttävästi toteutettuun ja strategisen kommunikaation piirteitä (Habermas) omaavaan vaikutukselliseen kasvattamiseen. Vaikutuksellisessa kasvattamisessa, kasvatettavan autenttinen olemus tunnustetaan ja tätä autenttista minuutta ja identiteettiä pyritään kasvattamaan niin kulttuurisista, kuin yksilöllisistäkin lähtökohdista käsin. Kyse on siitä, että kasvatettava vaiheittain tuodaan lähemmäs yhteistä, habermasilaisittain ilmaistusti, elämismaailmallista kompetenssia. Toisin sanoen jaettua elämismaailmallista tilaa muutetaan sen verran, että kasvatettava ymmärtää käsillä olevaa kontekstia mahdollisimman laajasti. Näkemys eroaa huomattavasti habermasilaisesta ideaalista puhetilanteesta ja sen seurauksena saavutettavasta, yhteisymmärryksen perusteella tapahtuvasta sivistyksestä (Huom. tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että kasvattaja ei myös voisi oppia tässä prosessissa jotain).

Vaikutuksellisessa kasvattamisessa on kyse kasvatuksesta autenttiseen tunnustukseen perustuvana toimintana. Toki autenttisen tunnustuksen käsite on nähtävä rajallisena. Itse olen esimerkiksi skeptinen sen suhteen, että todellinen kasvatuksellinen tunnustus voisi toteutua muussa, kuin vanhempi-lapsi suhteessa (toki muukin läheisyyteen ja rakkauteen perustuva suhde on tähän yhteyteen mahdollinen). Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että kasvatettavaa ei formaalin kasvatuksen piirissä tunnusteta. Kyse on pikemminkin jo aiemmin mainitusta tunnustuksen laadullisuuden tasosta. Huolimatta tunnustuksen laadullisuuteen liittyvistä ongelmista, kasvatuksen, eettisesti hyväksyttävänä toimintana, tulee aina perustua kasvatettavan tunnustamiseen. Vastuu kasvatuksesta on aina kasvattajalla. Jos näin ei olisi ja vastuu kasvatuksesta olisi molemmilla, siirtyisimme sellaisen kommunikatiivisuuden piiriin, jossa kasvatuksen käsitteestä luovuttaisiin. Onkin vaikutuksellisen kasvatuksen viitekehyksessä todettava, että oletus kasvatuksellisen vastuun minkäänasteisesta siirtämisestä kasvatettavalle, on absurdi. Tämä johtuu siitä, että mikäli vastuuta näin siirrettäisiin, tulisi kasvatettavan kyetä muuttamaan elämismaailmallista kontekstia sellaiseksi, että se vastaisi kasvattajan ja kasvatettavan kyvykkyyttä. Oletus on luonnollisesti epälooginen kasvatettavan tunnustamisen tarpeesta ja keskeneräisyydestä johtuen.

Kasvatuksen kommunikatiivisesta formuloinnista on vielä mainittava, että itse koen sen kaiken kaikkiaan epäloogiseksi. Tämä johtuu kasvatukseen liittyvästä kasvatettavan ja kasvattajan välisestä asymmetriasta. Kyseessä olevasta asymmetriasta johtuen kasvatusta, huolimatta siitä, että onkin interaktioperustainen praxis, ei voi koskaan perustua

habermasilaiseen kommunikatiiviseen ideaaliin. Huomionarvoista on myös se, että kasvatuksen kommunikatiivisen formuloinnin äärimmäinen seuraus olisi kasvatuksen käsitteen supistuminen vain sosialisatiota merkitseväksi. Tätä näkemystä en ole, kuten jo aiemmin on tullut ilmi, halukas hyväksymään. Edelleen on todettava, että vaikka kommunikatiivisen käänteen päätavoite oli juuri yhteiskunnan päämäärärationaalisten tendenssien kritiikki ja välttäminen, kasvatuksen kehyksessä sen voi nähdä juuri niihin johtavan. Kommunikatiivinen käänne ei myöskään laajemmassa yhteydessä kykene välttämään välineellisyyden ansaa. Tämä siitä johtuen, että esimerkiksi yksilön vieraantuminen ja päämäärärationaalisen minuuden kehittyminenkin ovat myös tulkittavissa siten, että niitä voidaan pitää kommunikatiivisten prosessien seurauksina.

Formaalin koulun kannalta autenttisuuteen perustuva yksilöllisyys (kuten mikä tahansa muukin yksilöllisyys) on luonnollisesti ongelmallinen. Sen vaatimus merkitsee oikeutta määrittää paitsi omat arvostuksensa, myös oman tapansa elää. Koulussa on aina tietynlainen yhteiskunnalliseen järjestyksen ja sen ylläpitoon perustuva normisto ja koodisto, joiden mukaan sen käytänteet on rakennettu. Tämä merkitsee luonnollisesti ristiriitaa opetuksen ja modernin yksilöllisyyden välillä.

Autenttisuuden avulla haluan tuoda esiin näkemykseni, jonka mukaan koulun merkityksettömäksi kokeminen ei ole epäloogista. Niin kulttuurinen, kuin kielellinen tulkintakaan eivät nimittäin kykene poistamaan sitä faktaa, että olennaiseksi muodostuu oppilaan kannalta se, minkä hän kokee autenttisesti merkitykselliseksi. Toisin sanoen se, mikä näyttäytyy välinerationaalisen yhteiskunnan kannalta epäloogisena, voi olla loogista yksilön kannalta.

Koulun kannalta ongelmallista on sen suhteellinen pysähtyneisyys. Huolimatta yhteiskunnallisista muutoksista ja näiden muutosten seurauksista, koulun tapa toimia on säilynyt suhteellisen muuttumattomana. Olemmekin tilanteessa, jossa koulu perustuu yhä suurilta osin hegeliläisiin ja herbartilaisiin näkemyksiin sen suhteen, miten lapsi tulisi yhteiskuntaan sosiaalista, mutta on voimaton moderni yksilöllisyyteen liittyvän itseyden arvovaatimuksen suhteen.

Autenttisuuden kulttuurin (myös muiden yksilöllisyyden kulttuureiden) ja koulun tavasta kasvattaa yhteen järjestykseen johtuen, koulu päätyy tilaan, jossa se näyttäytyy sellaisena rakenteena, jota ei koeta autenttisesti merkityksellisenä. Edellisen johdosta, koulun merkitys perustuu sen välineelliseen tehtävään. Tästä välineellisyydestä johtuen, autenttiset

merkitykset saadaan muualta kuin koulusta. Koulusta tulee pakkoa, kaikesta muusta merkityksellistä. Tämän voi nähdä johtuvan siitä, että moderni yksilö ei välttämättä olekaan päämäärärationaalinen hyödyn tavoittelija, vaan modernin yksilön ajatusten taustalla vaikuttaa autenttinen (voi olla muunkin kaltainen) arvoperusta jota hän haluaa noudattaa. Näin ollen, välineraationaalinen koulu ei luonnollisesti vaikuta järkevältä. Koulun kokemiseen vaikuttavat myös yhteiskunnan pluraalisuus ja tulevan työkentän hämäryys, jotka saavat osaltaan myös koulun näyttämään tarpeettomalta, vaikka tämä näkemys on virheellinen, sillä moderni yhteiskunta vaatii koulullisia kvalifikaatioita.

Jos koulun merkityksettömäksi kokemisen teemaa tarkastelee pedagogisesti, siihen liittyvä ongelma on näennäinen. Kasvatuksen tarkoitus on tuottaa ajatteleva, yhteiskunnallisesti toimiva ihminen. Näin ollen koulusta vieraantumisen ja muiden tekijöiden autenttiseksi kokemisen voi nähdä johtuvan myös siitä, että pedagoginen prosessi etenee. Tuon prosessin seurauksena kasvatettava sivistyy ja löytää oman minuutensa. Tällöin, varsinkin jos otetaan huomioon nykyinen työllisyyden kentän sekavuus, todellista ongelmaa ei ole. Todellinen ongelma on pikemminkin siinä, että sijoittuminen autenttisesti omaksi kokemiimme ammatteihin on nykyään haasteellista ja ammatillinen pätevyys on kuitenkin saavutettava. Näin ollen yhteiskunnan vaatiessa kouluttautumista ja rakenteiden määrittäessä tekemistämme, koulun tulisi, kuten jo työssä aiemmin mainittiin, kehittää tapoja joiden avulla oppilaat saadaan kokemaan koulu merkitykselliseksi ainakin siltä osin, että se ei determinoi heidän tulevaisuuttaan ennenaikaisesti (eli ennen kuin kasvatettava on kykenevä itsenäisiin päätöksiin) tai vääristyneesti. Toisin sanoen, yhä enemmän houkutus sisältävässä yhteiskunnassa koulun täytyy keksiä keinoja, joiden avulla oppilaat a) saadaan pysymään koulussa mahdollisimman pitkään ja b) joilla oppilaat saadaan hyväksymään koulun vanhentuneeseen järjestelmään perustuva rakenne edes siltä osin, että he kokevat koulussa olemisen edes näennäisesti merkitykselliseksi (ts. minuuttiaan tukevaksi)

Jotta koulu pystyisi vastaamaan modernin autenttisen yksilöllisyyden vaatimukseen ja saavuttamaan tämän näennäisen merkityksen tason, sen tulisi mielestäni ainakin kyetä:

- 1) Ottamaan huomioon oppilaiden kulttuuriset ja yksilölliset taustat opetuksen suunnittelussa. Toisin sanoen, koska yhteiskunta on pluralisoitunut ja instituutiot perustuvat erilaisiin, vaihteleviin rakenteisiin, oppilaita ei voi opettaa yhden järjestelmän mukaisesti. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta

normeja tai mitään muuta sääntöjä ja käytänteitä, sillä rakenteet määrittävät yksilöä ja antavat rajat ja mahdollisuudet toiminnalle. (Huom! Myös autenttinen minuuus on syntynyt vuorovaikutuksessa. Tästä johtuen myös sen taustalla on käsitys normeista ja säännöistä/käytänteistä.)

- 2) Antaa oppilaille mahdollisuus vaikuttaa opetukseen sillä tavoin, että he voivat kokea opetuksen jollain tavalla merkitykselliseksi ja omakohtaiseksi.
- 3) Olemaan avoimempi. Opetuksen sisällöistä tulisi käydä keskustelua ja myös vanhemmilla ja lapsillakin (ikä, kehitys ym. huomioon ottaen) tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa opetukseen.
- 4) Muuttaa arviointijärjestelmää sellaiseksi, että se perustuu vain oppilaan oman kehityksen arviointiin, ei yhteisiin arviointiperusteisiin. Näin koulu olisi hiukan vähemmän kilpailullinen ja välineraationaalisuuteen perustuva. (Huom! Ristiriita kilpailuun perustuvan rakenteen kanssa)

Mainittakoon, että tuorein opetussuunnitelma sisältää kohtia joiden voi nähdä vastaavan osaan yllä olevista vaatimuksista. Uuden suunnitelman jalkautuminen kentälle ei kuitenkaan vielä ole edennyt sille tasolle, että merkittäviä muutoksia olisi havaittavissa. Onkin niin, että institutionaalisesta luonteestaan johtuen koulun on vaikea vastata kaikkiin ylläoleviin vaatimuksiin. Toisaalta koen rakenteiden vielä määrittävän yksilöiden mahdollisuuksia. Tästä johtuen, yksilöiden toiminta on mahdollista vain sen rakenteen asettamissa raameissa, jonka osa hän on. Tätä havainnollistaakseni, haluan palauttaa mieleen jo aiemmin tehdyn autenttisuuden ja taiteen rinnastamisen ja todeta, että rakenteista ja niihin liittyvistä rajoitteista huolimatta, taiteilijat yhä tekevät taidetta. Näin ollen oletus on, että huolimatta niille asetetuista rajoituksista, myös autenttisten minuuksien kehittyminen on mahdollista. Edellä oleva, ei luonnollisesti merkitse sitä, että rakenteen inhimilliselle toiminnalle asettamat rajoitteet olisivat oikeutettuja. Totuus kuitenkin on, että sellaisiksi niiden voi nähdä ihmisten interaktiivisen toiminnan ja niihin liittyvien rajoitusten seurauksena, muodostuneen.

LÄHDELUETTELO

- Abbinett, R. (2003). *Culture and Identity*. West Sussex: SAGE Publications Ltd.
- Ikäheimo, H. (2002). Taylor on Something called "Recognition". Teoksessa Laitinen, A. & Smith, N.H. (Toim.) *Perspectives on the Philosophy of Charles Taylor*. (s. 99-111). Helsinki: Hakapaino Oy.
- Jameson, F. (1991). *Postmodernism, or, The Cultural logic of Late Capitalism*. New York: Duke University Press
- Kerr, F. (2004). *The Self and the Good: Taylors Moral Ontology*. Teoksessa Abbey, R. (Toim.) *Charles Taylor*. (s. 84-104). Cambridge: Cambridge University Press.
- Kotkavirta, J. (2002). Charles Taylor and the Concept of a person. Teoksessa Laitinen, A. & Smith, N.H. (Toim.) *Perspectives on the Philosophy of Charles Taylor*. (s. 65-81). Helsinki: Hakapaino Oy.
- Laitinen, A. (2009). *Itseään tulkitseva eläin. Charles Taylor ja filosofinen ihmistutkimus*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Liotard, J. (1985). *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*. (Ransk. alkuteoksesta *La condition postmoderne*, suom. Leevi Lehto.) Tampere: Gummerus.
- Sihvola, J. (1995). *Esipuhe*. Teoksessa Taylor, C. *Autenttisuuden etiikka*. (Engl. alkuteoksesta *Ethics of Authenticity* suom. Timo Soukola.) Helsinki: Priima-Offset.
- Taylor, C. (1995). *Autenttisuuden etiikka*. (Engl. alkuteoksesta *Ethics of Authenticity* suom. Timo Soukola.) Helsinki: Priima-Offset.
- Taylor, C. (1994). *The Politics of Recognition*. Teoksessa Taylor, C. & Guttman, A. (Toim.) *Multiculturalism. Examining the politics of Recognition*. (s. 25-73). New Jersey: Princeton University Press.